

Posudek na diplomovou práci Jana Ježka

Automatizace výrobních linek: etické hledisko

K významným fenoménům současného světa nepochybně patří automatizace a robotizace výrobního procesu. S ulehčením práce, jež proměny tohoto druhu přinášejí, nicméně souvisí obtíže a otázky sociologické i etické. Tato úvaha vedla Jana Ježka k tomu, že svou práci rozdělil do třech základních částí: V první charakterizuje především na pozadí historického výkladu samotný proces automatizace. Ve druhé se zamýšlí nad sociologickými dopady zavádění nových technologií a konečně ve třetí, jež představuje určité vyvrcholení, se nahlíží na proměny výrobní praxe z etického hlediska.

Práce má podle mého soudu vyváženou a jasně vyprofilovanou strukturu. Zvláště je třeba ocenit, že se autor opírá nejenom o odbornou, ve většině případů česky psanou literaturu, ale i o osobní zkušenost. Text má přiměřený rozsah, je srozumitelný, čtivý a po grafické stránce kvalitně zpracovaný.

I přes tato pozitiva je třeba poukázat i na určitá pochybení, s nimiž se kritický čtenář v textu setkává. Jistě mu v první řadě nemůže být zcela jasný autorův postoj k otázce, zda mohou či nemohou stroje s vysokou mírou automatizace myslet. Na jedné straně totiž narazí na argument, že jakkoli dokonalý stroj myslet prostě nemůže, a tak jej nemůžeme činit mravně zodpovědným. Na straně druhé si přesto autor opakovaně klade otázku morální odpovědnosti strojů (robotů), jež naopak jejich myšlení předpokládá.

Další pochybnosti vyvolává řešení problematiky mravní zodpovědnosti firmy. Ježek myslím správně poukazuje na skutečnost, že různé etické kodexy, kterými se firmy zaštiťují, nebere nikdo příliš vážně a v praxi jsou považovány za více méně formální záležitosti. Navrhuji, aby se autor při své obhajobě zamyslel nad tím, zda je tento stav vyvolán nedostatečným etickým uvědoměním řídicích pracovníků, nebo zda je oprávněný můj dojem, že různé etické kodexy jsou, a nakonec vždy budou nepříjemnou byrokratickou zátěží, kterou by firmy neměly být obtěžovány. Jinými slovy bych rád získal odpověď na otázku, kdo je v posledku zodpovědný za mravní chování firmy. V textu samotném narážím jakoby na dvě dostatečně neodlišené alternativy. Autorovy citace příslušných církevních dokumentů nás totiž mohou přivést k závěru, že uvažovaná zodpovědnost je především na bedrech státu a snad i církve. To by ovšem potvrdzovalo myšlenku, že bychom se oněmi kodexy neměli ve firemním prostředí zabývat. Citace současných autorů, podle nichž by cílem *firem mělo také mimo jiné být uspokojovat materiální a duchovní lidské potřeby*, však naopak naznačují, že tato zodpovědnost je spíše na straně firmy, a tak bychom etické kodexy měli zdokonalovat, aby si konečně získali patřičný respekt. Autorovi vytýkám, že tyto dva protichůdné přístupy od sebe explicitně neodlišil, respektive nedal žádnému z nich přednost.

Na závěr bych se chtěl dotknout zřejmě nejpálčivějšího problému, který se zaváděním automatizace nepochybně souvisí. Autor si podle mého názoru správně povšimnul toho, že *zmechanizování práce člověku podrazí nohy, připraví ho o všechno osobní uspokojení ...* Správně rovněž poukazuje na to, že automatizace může vést ke zrušení i vysoce kvalifikovaných míst. Z toho je ovšem zřejmé, že technický pokrok sice zajistí materiální potřeby, nicméně nás může připravit o seberealizaci, kterou s výkonem práce přirozeně spojujeme. Ježek si je do jisté míry tohoto úskalí vědom, a proto hovoří o potřebě proměnit školství. Hluběji se však nezamýšlí nad otázkou, zda může každý manuálně zručný člověk získat nejenom hluboké profesní znalosti, ale i velký mezioborový přehled? Je vůbec myslitelné, abychom z šikovného manuálního pracovníka vytvořili „nového člověka“, který bude mít nejenom odborné znalosti, ale navíc jakési měkké dovednosti z psychologie a komunikace? (s. 43)

Autor by se tedy měl podrobněji zamyslet nad otázkou, jíž si klade v závěru: zda či do jaké míry je pracovník, jehož automatizace připraví o zaměstnání, vzdělatelný? Zda tedy neustálý technický pokrok nepřipraví člověka o možnost seberealizace?

I přes určité dílčí pochybnosti považuji práci za kvalitně zpracovanou a doporučuji ji proto k obhajobě.

Mgr. Ing. Prokop Sousedík Ph.D.